

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 28 februari 2024
(OR. en)

6835/24

SOC 121
EMPL 66
EDUC 52
ECOFIN 226

NOTA

van:	het voorzitterschap
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
Betreft:	De uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten in het kader van het Europees Semester en de toekomstige sociale agenda - Oriënterend debat

Voor de delegaties gaat hierbij een oriënterende nota van het voorzitterschap over het in hoofde genoemde onderwerp, met het oog op het oriënterend debat in de Raad (Epsco) op 11 maart 2024.

De uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten in het kader van het Europees Semester en de toekomstige sociale agenda

Oriënterend debat

Het Europees Semester 2024

De conclusies van de Raad over de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2024¹ en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid², die door de Raad respectievelijk nog moeten worden goedgekeurd en aangenomen, bieden over het algemeen positieve vooruitzichten. Hoewel de economische activiteit in 2023 is afgenomen, heeft de arbeidsparticipatie in de EU een recordhoogte bereikt en is de werkloosheid tot op het laagste peil ooit gedaald. De cijfers variëren echter van lidstaat tot lidstaat, en ook binnen de lidstaten zelf zijn er verschillen. Na een piek in 2022 evolueert de inflatie nu in neerwaartse lijn.

De historisch sterke arbeidsmarktprestaties gaan vergezeld van aanhoudende tekorten op de arbeidsmarkt. Die tekorten staan in de weg aan economische groei, het concurrentievermogen, sociale integratie en rechtvaardigheid, enkele van de belangrijkste onderwerpen van de recente top in Hertoginnedal³. Bovendien zijn niet alle groepen even gebaat bij de sterke arbeidsmarkt en ondervinden velen nog steeds structurele belemmeringen voor volledige integratie op de arbeidsmarkt. Dat is het geval voor onder meer acht miljoen jongeren die niet werken en ook geen onderwijs of opleiding volgen. Die cijfers maken ook duidelijk dat de versterkte jongerengarantie strikt moet blijven worden uitgevoerd⁴. Daarnaast zijn de lonen minder gestegen dan de inflatie, waardoor de koopkracht is afgenomen. Vooral huishoudens met een laag of een middeninkomen worden daar onevenredig hard door getroffen.

¹ Doc. 6791/24.

² Doc. 6073/24.

³ Top van de sociale partners in Hertoginnedal – Tripartiete verklaring voor een dynamische Europese sociale dialoog

⁴ Raadsdocument “EMCO-evaluatie van de implementatie van de jongerengarantie – Kernboodschappen” (doc. 6831/24) en Aanbeveling van de Raad (PB C 372 van 4.11.2020, blz. 1).

Het aandeel personen dat in de EU met armoede of sociale uitsluiting wordt bedreigd, is grotendeels stabiel gebleven. Dat is mede te danken aan doortastende beleidsmaatregelen in respons op verschillende crises en de doeltreffendheid van de socialebeschermingsstelsels, ondanks het feit dat de toereikendheid en houdbaarheid daarvan voortdurend op de proef worden gesteld. Toch zullen nog forse inspanningen moeten worden geleverd om armoede en sociale uitsluiting gevoelig terug te dringen en het doel tegen 2030 te halen. Hoewel de werkgelegenheidsgroei bevorderlijk is om armoede terug te dringen, ondervindt niet iedereen dezelfde voordelen. Energiearmoede en betaalbare woningen blijven pijnpunten. Eén op de tien personen in de EU woont in een huishouden dat meer dan 40 % van het totale beschikbare inkomen aan huisvestingskosten besteedt. Door de hoge energieprijzen en de levenskostencrisis kon in 2022 naar schatting 9,3 % van de Europeanen hun woning niet voldoende verwarmen, tegenover 6,9 % in 2021.

Naast de cijfers op EU-niveau, bevat het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid van dit jaar een meer gedegen landspecifieke analyse van de potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie, op basis van de kenmerken van het kader voor sociale convergentie⁵. De conclusie van deze analyse luidt dat lidstaten die in 2021 begonnen met relatief slechtere algemene werkgelegenheids- en werkloosheidsresultaten, aanzienlijk betere resultaten hadden in 2022. Dat wijst op convergentie op deze gebieden. Ondanks de recente positieve ontwikkelingen zijn er echter potentiële risico's voor opwaartse sociale convergentie op het gebied van vaardigheden. Tenzij de beleidsmaatregelen danig worden opgevoerd, kan dit tot inzetbaarheidsproblemen leiden en ongelijkheden vergroten. Tot slot waren de sociale resultaten in 2022 ondanks de vele crises over het algemeen stabiel. Toch moeten ze op de voet worden gevolgd in het licht van de hoge kosten van levensonderhoud. Ook is er een aantal kritieke situaties aan het licht gekomen op gebieden zoals sociale bescherming en kinderopvang.

De Commissie is voornemens deze potentiële risico's voor een aantal lidstaten in een tweede fase te analyseren. Aan het einde van de cyclus van het Europees Semester 2024 hebben het Comité voor de werkgelegenheid (EMCO) en het Comité voor sociale bescherming (SPC) de gelegenheid om nader in te gaan op de gevolgen van de analyse van opwaartse sociale convergentie op basis van de kenmerken van het kader voor sociale convergentie, met name voor hun activiteiten, en brengen zij daarover verslag uit aan de Raad.

⁵ Opgenomen in de kernboodschappen van het EMCO en het SPC (referentiedoc. 9481/23).

De strategische agenda

Met het oog op de periode na het Europees Semester 2024 en mede rekening houdend met de gevoerde gesprekken tijdens de informele bijeenkomst van de ministers van Werkgelegenheid en Sociale Zaken van 11 en 12 januari in Namen, hebben het EMCO en het SPC op verzoek van het Belgische voorzitterschap een advies uitgebracht over de toekomstige beleidsprioriteiten van de Unie voor de Europese pijler van sociale rechten⁶. Het Belgische voorzitterschap wil dit advies gebruiken als bijdrage aan de geplande conferentie op hoog niveau over de pijler op 15 en 16 april in Terhulpen.

Net zoals de ministers eerder al deden, benadrukken ook de Comités de fundamentele rol die de pijler sinds 2017 speelt. Ook wijzen ze erop dat de concrete uitvoering van de beginselen ervan een topprioriteit van de Unie en de lidstaten moet blijven. Die beginselen zijn nog steeds de hoeksteen om met economische en maatschappelijke megatrends om te gaan, beleid op dat gebied te ontwikkelen, opwaartse sociale convergentie in de Unie te bevorderen, en vooruitgang te ondersteunen in de richting van de doelstellingen voor 2030 op nationaal en Unieniveau. Volgens de Comités zorgen megatrends zoals de snelle digitalisering, klimaatverandering en de demografische ontwikkeling voor de grootste uitdagingen.

In het advies stippen ze aan dat het belangrijk is de recente wetgevings- en andere initiatieven uit te voeren en te monitoren, en benadrukken ze dat op een aantal gebieden maatregelen op verschillende beleidsniveaus (ook via sociale dialoog) noodzakelijk zijn om de aanhoudende uitdagingen aan te pakken waarmee alle EU-lidstaten te kampen hebben en waarvoor een gezamenlijke respons nodig is.

Een van de duidelijke prioriteiten is beleid op het gebied van vaardigheden. Deze staan centraal in het huidige Europees Jaar van de Vaardigheden en zullen een belangrijke rol moeten spelen om zowel belemmeringen op korte termijn, zoals een gebrek aan vaardigheden en arbeidskrachten, als onvoldoende arbeidsmarktintegratie te ondervangen. Beleid op het gebied van vaardigheden is ook fundamenteel om een rechtvaardige transitie naar een groene en een digitale economie tot stand te brengen. In dit opzicht kan het eerste beginsel van de pijler, waaronder het recht op opleiding valt (waarop wordt gewezen in de tripartiete verklaring van Hertoginnedal), operationeler worden gemaakt.

⁶ Doc. 7005/24.

Vanuit het oogpunt van de eengemaakte markt, en tevens rekening houdend met het verslag over de toekomst van de eengemaakte markt dat aan de Europese Raad van 21 en 22 maart 2024 zal worden gepresenteerd, moet verdere aandacht uitgaan naar het handhaven van arbeidsrechten, het verbeteren van de arbeidsomstandigheden, het versterken van eerlijke mobiliteit en het beter integreren van sociale aspecten in aanbestedingsregels, als onderdeel van het “gelijke speelveld” dat ervan aan de basis ligt.

Het kan ook nuttig zijn verder te bekijken hoe de pijler de lidstaten kan blijven ondersteunen om met eventuele toekomstige crises om te gaan en om ervoor te zorgen dat de noodzakelijke transitie naar een nettonuleconomie rechtvaardig en billijk⁷ verloopt. In dit verband en zonder vooruit te lopen op de bespreking van de financiering ervan, kan de positieve ervaring met SURE dienen als inspiratie om na te gaan of het een meerwaarde biedt een instrument te consolideren ter ondersteuning van de lidstaten met het oog op werktijdverkorting of soortgelijke maatregelen ter bescherming van werknemers en zelfstandigen in tijden van transitie.

Governance

Op 10 februari is een voorlopig akkoord gesloten over de evaluatie van de economische governance om gezonde en houdbare overheidsfinanciën te waarborgen en tegelijkertijd door middel van hervormingen en investeringen duurzame en inclusieve groei te bevorderen.

In het nieuwe kader staan nieuwe structurele begrotingsplannen op middellange termijn centraal. De lidstaten zullen plannen opstellen met hun begrotingsdoelstellingen, prioritaire hervormingen en investeringen, en maatregelen tegen eventuele macro-economische onevenwichtigheden tijdens een budgettaire aanpassingsperiode, en deze presenteren. Onder “aanpassingsperiode” wordt verstaan de termijn waarbinnen het schuldniveau van een lidstaat een houdbare neerwaartse tendens gaat vertonen door een combinatie van budgettaire aanpassingen, hervormingen en investeringen.

⁷ Zie ook de Europese klimaatrisicobeoordeling van het Europees klimaatagentschap.

Voor lidstaten die zich ertoe verbinden hervormingen door te voeren en investeringen te doen, zal een meer geleidelijke aanpassingsperiode gelden. Deze wordt verlengd van vier jaar tot maximaal zeven jaar. Bij deze maatregelen moet rekening worden gehouden met specifieke criteria. Daartoe moeten de lidstaten met name de landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester uitvoeren, of specifieke EU-beleidsprioriteiten trachten te verwezenlijken. Het gaat hierbij onder meer om de aanbevelingen op basis van de werkgelegenheidsrichtsnoeren (artikel 148 VWEU) en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten. Bij het toezicht op de uitvoering daarvan, zal de Commissie ook kijken naar de vooruitgang bij de uitvoering van de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten en van de kerndoelen ervan, via het sociale scorebord en een kader om risico's voor sociale convergentie op te sporen⁸. Minstens even belangrijk is dat elke hervorming en investering voldoende gedetailleerd, versneld uitgevoerd, tijdgebonden en verifieerbaar moet zijn. Daartoe moeten de evaluatiemethoden van de gevolgen van de statistische capaciteit worden verbeterd om aan de nieuwe voorschriften te voldoen.

In hun gezamenlijke advies over de toekomstige agenda onderstrepen het EMCO en het SPC de rol van het Europees Semester voor de uitvoering van de beginselen van de pijler. Daarbij bouwen ze voort op hun eerdere advies over de toegevoegde waarde van sociale investeringen en de rol van de Raad Epsco in de governance van het Europees Semester⁹, waarin ze erop wezen dat de Raad Epsco een coördinerende en toezichthoudende rol moet blijven spelen voor al wat met de arbeidsmarkt, vaardigheden en sociaal beleid te maken heeft, ook met betrekking tot de relevante inhoud van alle documenten in het kader van het Europees Semester, overeenkomstig de toepasselijke verdragsbepalingen. Ook onderstreepten ze dat het multilaterale karakter van de processen van het Semester behouden moet blijven. Het kan derhalve nodig zijn na te denken over hoe dit kan worden verwezenlijkt in het nieuwe kader. Voorts roepen ze er in het advies systematisch toe op gemeenschappelijke richtsnoeren op te stellen voor methoden om de economische opbrengsten van sociale investeringen en hervormingen te monitoren en te evalueren, een strategie te ontwikkelen om de toegankelijkheid en het gebruik van administratieve gegevens te verbeteren, en gezamenlijke inspanningen te leveren om de sociale indicatoren eerder gereed te hebben.

⁸ Dit wordt verder toegelicht in overweging 7, waarin tevens wordt verduidelijkt dat het “kader” in kwestie het kader voor sociale convergentie is.

⁹ Doc. 15418/23.

Tegen deze achtergrond wordt de ministers verzocht een oriënterend debat te houden over de volgende vragen:

- 1. Hoe kan de EU op het gebied van sociaal en werkgelegenheidsbeleid het meeste bijdragen aan het aanpakken van de kortetermijnrisico's voor opwaartse sociale convergentie, en tegelijkertijd het concurrentievermogen van de Unie ondersteunen?*
- 2. Wat zijn de hoofdprioriteiten voor de toekomstige strategische agenda, met name om de kerndoelen voor werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding te halen, en welke rol kunnen verdere initiatieven ter bevordering van een leven lang leren, gelijke arbeidsrechten en ondersteuning tijdens arbeidsmarkttransities in dit opzicht spelen?*
- 3. Met het oog op het debat van morgen, welke voordelen kan een nauwere samenwerking met de ministers van Financiën opleveren voor de ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, op welke beleidsterreinen en waarom?*
